



**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА  
ГЕЛЬСІНЬСКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ

**ДАЙДЖЕСТ  
УКРАЇНЬКОЇ ГЕЛЬСІНЬСЬКОЇ СПІЛКИ З ПРАВ ЛЮДИНИ (УГСПЛ)  
ВИПУСК № 4(67), ПРОГРАМА USAID «ПРАВА ЛЮДИНИ В ДІЇ»**

Лютий 2021

**ЗМІСТ**

РЕАЛІЗОВАНІ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЗАХОДИ	2
МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	2
СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ	4
БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА	4
ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ	6



**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬСЬКА  
ГЕЛЬСІНСЬКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ

## РЕАЛІЗОВАНІ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЗАХОДИ

### МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

#### Жерти війни: що (не)робить Донецька область для їх реабілітації



#### РЕАБІЛІТАЦІЯ ЖЕРТВ КОНФЛІКТУ

ЩО МОЖЕ ЗАПРОПОНУВАТИ  
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ?



Дніпро, Донецька область, Київ, 2020

У 2018 Програма USAID «Права людини в дії» підготувала [аналітичний звіт](#) «Реабілітація жертв конфлікту. Чи пропонує держава щось, крім встановлення інвалідності та милиць?»; цього з разу пропонуємо до ознайомлення [схожий за тематикою звіт](#), але з фокусом на Донецькій області.

Реформа децентралізації розширила можливості для надання підтримки тим, хто цього потребує, але зусиль органів місцевого самоврядування за цим напрямком часто недостатньо. Правозахисники стурбовані відсутністю ефективних механізмів надання соціальної та юридичної підтримки, а також реабілітаційних послуг (медичної, фізичної, психологічної реабілітації та підтримки, надання необхідних допоміжних засобів та обладнання) постраждалим від збройного конфлікту та окупації: ВПО, мешканцям «сірих» зон, колишнім військовослужбовцям. Саме тому наш огляд (як і попередні щодо [Дніпра](#) та [Сум](#)) розкриває цілу низку проблем у цій сфері та, що важливіше, пропонує шляхи їх вирішення.

#### Дистанційне надання нотаріальних послуг має стати реальністю, згідно намірів уряду

Міністерство цифрової трансформації України презентувало Публічний каталог із 94 проектами розбудови цифрової держави<sup>1</sup>, які будуть реалізовані протягом трьох років<sup>2</sup>. Національними проектами з цифровізації передбачені й [електронні сервіси для ВПО](#) та мешканців тимчасово окупованих РФ територій України. Зокрема, йдеться про т.з. е-Нотаріат (див. напрям «Юстиція» за [цим посиланням](#)).

[Нагадаємо](#), віддалене надання нотаріальних послуг давно стало звичною практикою у Грузії та США, а от Україна тільки зараз активізувала зусилля щодо впровадження

Згідно статистики звернень жителів ТОТ до приймальень УГСПЛ протягом 2014–2020 років найбільш затребуваними нотаріальними послугами є:

- відкриття спадщини;
- посвідчення заповітів;
- засвідчення справжності підпису на документах;
- посвідчення згоди на виїзд малолітньої та неповнолітньої дитини за кордон або за межі окупованої території другим із батьків;
- посвідчення довіреностей на представництво інтересів громадянина за межами окупованої території в національних судах чи в органах державної влади, а також угод з адвокатом;
- посвідчення інших правочинів (у тому числі договорів щодо відчуження нерухомого та рухомого майна).

\* ТОТ – тимчасово окупована територія.

<sup>1</sup> Йдеться про проекти розбудови цифрової держави у сферах освіти, охорони здоров'я, юстиції, економіки та торгівлі, енергетики, інфраструктури тощо.

<sup>2</sup> В рамках «Дія.Цифрова держава» – наймасштабнішого державного цифрового проекту сучасної України, який курує Міністерство цифрової трансформації України.



**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬСЬКА  
ГЕЛЬСІНСЬКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ

такої системи. В нагоді це стане, перш за все, мешканцям тимчасово окупованих територій Донбасу та Криму, які часто не мають змоги звернутись до нотаріуса особисто.

[Концепцію Е-Нотаріату](#) для мешканців тимчасово окупованих територій було підготовлено Програмою USAID та Представництвом Президента України в Криму (Київ) (ще декілька посилань: [посилання 1](#), [посилання 2](#)).

### **Одним реченням. Заходи в рамках Програми USAID та за участі її експертів, які спрямовані на подолання наслідків збройного конфлікту та окупації**

- У січні цього року Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України оприлюднило проєкт ЗУ «Про державну політику перехідного періоду»: наші експерти вважають його гарною основою для розробки комплексного документа державної політики, [але є й вагомі зауваження](#)<sup>3</sup>.
- Програмою USAID було організовано вебінар на тему санкцій та правових принципів, яких вимагає цей політичний інструмент – [за посиланням](#) можна дізнатись, чи потребують політичні санкції юридичного врегулювання, яким є досвід інших країн у застосуванні санкцій (у тому числі проти власних громадян).
- На тимчасово окупованих територіях Донбасу щомісяця з'являються нові заручники – переважно цивільні мешканці, затримані за проукраїнську позицію або нібито співпрацю з українськими правоохоронними органами чи військовими. [На думку правозахисників](#) наразі їх вже щонайменше 220.
- Каткування, сексуальна експлуатація, зґвалтування, завдання тілесних ушкоджень, таке, що принижує людську гідність, поведження та низка інших імовірних тяжких порушень прав людини, воєнних злочинів і злочинів проти людяності регулярно вчиняються на тимчасово окупованих територіях України, але [яким чином правозахисна, правоохоронна та судова системи забезпечують захист постраждалих від цих злочинів?](#)
- Декілька коментарів від виконавчого директора УГСПЛ Олександра Павліченка: (1) [що не так](#) із спробою повернути українських бранців Кремля через Медведчука?, (2) [необхідні кроки](#) в напрямку деокупації Криму.



### **Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку:**

- Українські правозахисні організації [висловлюють](#) рішучий протест проти чергових обшуків у будинках кримських татар. Як відомо, 17 лютого 2021 року окупаційна влада [вкотре](#) вдалась до політично мотивованого кримінального переслідування громадян України – російські силовики провели обшуки в семи будинках жителів Криму.

<sup>3</sup> [Додаткове посилання.](#)



**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА  
ГЕЛЬСІНЬСЬКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ

- Звіт із впровадження Політики гендерної рівності та недискримінації УГСПЛ у 2020 році доступний [за цим посиланням](#).

## СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ

---

Метою програми USAID «Права людини в дії» в цьому напрямку є підтримка на національному і міжнародному рівнях стратегічних судових справ для захисту суспільних інтересів<sup>1</sup>, а також їх широке висвітлення серед професійної спільноти та громадськості. Загальна кількість стратегічних справ, які стосуються конфлікту та підтримані Центром стратегічних справ (ЦСС) УГСПЛ в рамках програми, складає 165.

### **Прецедентне рішення Європейського суду з прав людини щодо матеріалів проваджень, полишених на окупованих територіях**

З початку збройного конфлікту УГСПЛ/Програма USAID надає допомогу особам, матеріали проваджень яких були втрачені, знищені або лишилися на тимчасово окупованих територіях України. Зокрема, наші юристи опікуються [справою двох осіб](#) (*посилання англійською*), щодо яких досі триває кримінальне провадження за правопорушення, скоєні у наразі непідконтрольній частині Луганської області, і які не можуть завершити через, власне, неможливість отримати доступ до матеріалів справи. На нашу думку, органи влади не вживають достатніх заходів для просування розгляду справ заявників або ж не артикують їх статус чітко.

[Нещодавнє рішення ЄСПЛ](#) допомагає поставити крапку у такій ситуації – воно важливе з тієї точки зору, що спонукає уряд вжити всіх доступних заходів для організації судової системи таким чином, щоб гарантувати право заявників на доступ до суду, [докласти зусиль](#) до відновлення матеріалів втрачених справ та нарешті закінчити провадження, розгляд яких було перервано через триваючий збройний конфлікт.

### **Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку:**

- УГСПЛ спільно з Офісом Генерального прокурора, прокуратурою АР Крим та м. Севастополя та іншими партнерськими організаціями підготувала [інформаційне повідомлення](#) до Офісу прокурора Міжнародного кримінального суду стосовно переслідування журналістів в Криму.

## БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

---

[Мережа громадських приймалень УГСПЛ](#) продовжує надання безоплатної правової допомоги (в т.ч. у формі виїзних засідань у віддалених районах), проведення інформаційно-просвітницьких





**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬСЬКА  
ГЕЛЬСІНСЬКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ

заходів в сфері прав людини, а також документування воєнних злочинів та порушень прав людини, пов'язаних з конфліктом. USAID в рамках програми «Права людини в дії» підтримує діяльність громадських приймалень (ГП) в містах [Торецьк](#), [Маріуполь](#), [Краматорськ](#) та [Покровськ](#) Донецької області, [Станиця Луганська](#), [Суми](#) та [Дніпро](#), які надають допомогу постраждалому від конфлікту населенню, Київську [об'єднану приймальню](#) з питань Криму та Донбасу, а також спеціалізовану приймальню з кримських справ у Херсоні.

### Підвищення обізнаності громадян з питань захисту їх

- Громадська приймальня з питань Криму продовжує [пояснювати](#) причини, з яких громадянину України можуть заборонити перетин адміністративної межі з Кримом. Як виявляється, органів державної влади, які можуть заборонити перетин кордону, багато. Так само, як і приводів для цього, і про деякі особа може навіть не знати.
- У 2020 році Україна програла 95% справ у ЄСПЛ – про це йдеться у звіті ЄСПЛ за 2020 рік. Чому це відбувається і які перспективи у постраждалих, права яких були порушені, [проаналізувала юристка з Дніпра](#).
- Як розірвати трудові відносини з роботодавцем із зони конфлікту, який не перереєструвався? – про особливості цього процесу [розповідає ГП у Маріуполі](#).
- Покровська приймальня: громадяни України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, [мають право](#) отримати свідоцтво про народження українського зразка.
- Коли запрацює нова програма пільгового кредитування для ВПО? – [матеріал](#) від ГП в Сумах.

### Правова допомога постраждалим від збройного конфлікту та окупації

- У прифронтовому Торецьку вже сьомий рік існують проблеми з питною водою, поставка якої відбувається з тимчасово окупованої Горлівки, де розташована фільтрувальна станція. Цим питанням [переймаються правозахисники з тамтешньої приймальні](#), до яких звертаються зі скаргами місцеві жителі (*на фото*).
- Наші юристи зазначають: останнім часом збільшилась кількість звернень громадян, яким прикордонники виписують адмінпротоколи за порушення порядку перетину державного кордону, коли вони прямують з ОРДЛО через РФ на підконтрольні Україні території. [На прикладі однієї з таких справ](#) Маріупольська приймальня пояснює нюанси.
- [Успішна історія з Покровська](#): до приймальні звернулася жінка з проблемою, що батько її онуки не сплачує аліменти. Онука має інвалідність і потребує коштів на лікування, але її батько відмовляється допомагати взагалі.
- Правозахисники Торецької ГП [допомогли](#) місцевому жителю домогтися відшкодування моральних та матеріальних збитків, спричинених неправомірними діями правоохоронців.





**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬСЬКА  
ГЕЛЬСІНСЬКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ

## Інфографіка щодо результатів роботи громадських приймалень

Програма USAID «Права людини в дії» продовжує звітувати про надану правову допомогу в постраждалому від конфлікту та окупації регіоні – пропонуємо дані за [січень 2021](#) року із тематичним, регіональним та гендерним розподілом.

## ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ

УГСПЛ продовжує організацію навчальних заходів з прав людини, а також бере участь в розробці комплексної національної політики в галузі освіти у сфері прав людини. Ця діяльність здійснюється в рамках Всеукраїнської освітньої програми «[Розуміємо права людини](#)» (РПЛ)<sup>4</sup>, яка в даний час є єдиною неформальною системою освіти, що має матеріальну базу для своєї діяльності – Освітній дім прав людини в Чернігові (ОДПЛ-Чернігів).

### Популяризація МГП серед українських освітян та інших зацікавлених сторін

Програма USAID провела [черговий вебінар](#) для ознайомлення освітян з особливостями викладання міжнародного гуманітарного права в навчальних закладах, а також ризиками, що можуть виникати при роботі з темою (нагадуємо про розроблений за підтримки USAID посібник «[Вивчаючи МГП в закладах освіти](#)», який підходить саме для таких випадків).

16 ЛЮТОГО  
17:00

USAID

УКРАЇНЬСЬКА ГЕЛЬСІНСЬКА СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ

ZOOM - ВЕБІНАР

ЯК ВИКЛАДАТИ  
МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ  
ПРАВО В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

СПІКЕРИ:

ТИМУР КОРОТКИЙ  
радник президента  
Товариства Чорного  
Хреста України з МГП

ОЛЕКСАНДРА КОЗОРОГ  
експертка з викладання  
прав людини у навчальних  
зкладах

НАТАЛІЯ ХЕНДЕЛЬ  
докторантка Національного  
університету «Одеська  
юридична академія»

В ході вебінару обговорювались такі питання як правові норми, що регулюють захист прав людини під час збройних конфліктів, кваліфікація збройних конфліктів, відповідальність за

<sup>4</sup> Заснована в 2007 році, програма спрямована на інкорпорування цінностей та принципів прав людини в систему формальної освіти, а також розвиток неформальної освіти прав людини, таким чином сприяючи культивуванню культури прав людини, зміцненню поваги до верховенства права в Україні, сприянню міжкультурному порозумінню та принципам мирного вирішення конфліктів. Наразі РПЛ нараховує понад 3500 випускників зі всієї України.



**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



**УКРАЇНЬКА  
ГЕЛЬСІНСЬКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ**

воєнні злочини, а також були надані практичні поради щодо підходів, форматів та методів роботи з цими непростими темами.

Заохочуємо освітян слідувати за анонсами та приєднуватись до майбутніх заходів!

## Програмою USAID підготовлено дослідження щодо освітнього поля на тимчасово окупованих територіях України

Право на освіту відіграє важливу роль у системі прав людини. Однією із гарантій права на освіту, передбачених положеннями національного законодавства та міжнародними стандартами у галузі освіти, виступають позитивні зобов'язання держави. Однак збройна агресія РФ призвела до того, що Україна обмежена в можливостях забезпечення права на освіту на тимчасово окупованих територіях. Сьогодні там проживає близько 1 мільйона дітей, з них понад 450 тисяч дітей шкільного віку. Хоча міжнародне гуманітарне право і покладає обов'язок із забезпечення шкільної освіти на окупанта, виникає питання, чи може Україна відмовитись від власних зобов'язань у цій сфері.



З думками авторів нового тематичного дослідження можна ознайомитись [за цим посиланням](#), в той час як саме дослідження, яке також містить низку рекомендацій для покращення ситуації, наведено [ось тут](#).





**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА  
ГЕЛЬСІНЬСКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ

## Нова ініціатива під назвою International Law Talks

Відбувся [другий вебінар](#) із серії International Law Talks – спільного проекту Програми USAID та Медійної ініціативи за права людини за участі Представництва Президента України в АР Крим, що покликаний розширити якісну та доступну для загального розуміння аналітику з актуальних питань міжнародного права в українському публічному просторі. Цього разу дискусія стосувалась роботи Міжнародного кримінального суду та його ролі у розслідуванні ситуації в Україні, що виникла внаслідок агресії Російської Федерації.

#InternationalLawTalks

26 FEBRUARY  
12:00-13:30 (EET)

ZOOM - WEBINAR

INTERNATIONAL CRIMINAL COURT:  
INTERNAL DYNAMICS,  
GEOPOLITICS AND UKRAINE

SPEAKERS:

Prof. KEVIN JON HELLER,  
Professor of International  
Law and Security, University  
of Copenhagen; Professor  
of Law, Australian National  
University

Prof. IRYNA MARCHUK,  
Associate Professor of  
Criminal Law, Faculty of  
Law, University of  
Copenhagen

Moderators:

MARIA TOMAK,  
Coordinator, Media  
Initiative for Human  
Rights

Dr. KATERYNA BUSOL,  
lawyer,  
Centre for Defence  
Strategies

У вебінарі взяли участь Ірина Марчук, асоційована професорка кримінального права, Юридичний факультет Університету Копенгагена, а також Кевін Джон Хеллер, професор міжнародних права та безпеки Університету Копенгагена, професор права Австралійського національного університету.





**USAID**  
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА  
ГЕЛЬСІНСЬКА  
СПІЛКА З ПРАВ  
ЛЮДИНИ

---

*Цей дайджест було розроблено завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини. Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID/Уряду США.*

*У світі, USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звернутися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.*

**Програма USAID «Права людини в дії», контактна інформація:**

Українська Гельсінська спілка з прав людини

вул. Фролівська, 3/34, Київ, Україна

тел.: +38 044 485 17 92, факс: +38 044 425 99 24

Електронна пошта: [t.symbriivskyy@helsinki.org.ua](mailto:t.symbriivskyy@helsinki.org.ua), веб-сайт: <http://helsinki.org.ua/>